

Fra konvention til kommunal handicappolitik

Et inspirationsmateriale om brug af
FN's handicapkonvention i kommunale
handicappolitikker

KOLOFON

Udgivet af:
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18
5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00
socialstyrelsen@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Redaktion: Janina Gaarde Rasmussen
og Stine Grønbæk Jensen

Layout: Silkeborg Bogtryk | Skabertrang
1. udgave, 1. oplag, maj 2012
Oplag: 1.500
Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

Publikationen kan downloades og bestilles på:
www.socialstyrelsen.dk/udgivelser

ISBN.:
Trykt udgave: 978-87-92905-12-3
Elektronisk udgave: 978-87-92905-13-0

FRA KONVENTION TIL KOMMUNAL HANDICAPPOLITIK

Et inspirationsmateriale om brug af FN's
handicapkonvention i kommunale handicappolitikker

1. Kommunale handicappolitikker og FN's handicapkonvention	4
Kommunale handicappolitikker.	5
Handicapkonventionen	7
2. Handicappolitikkens indhold	9
Vision	9
Handleplaner	14
Målgruppen	15
Forvaltningsområder	16
Indsatsområder	17
3. Udarbejdelse af en handicappolitik	18
Beslutning og ansvar	18
Inddragelse	18
Eksempler på inddragelsesprocesser	22
Tilpassede redskaber og metoder.	25
Tid og forløb	27
4. Gennemførelse, opfølgning og revidering af handicappolitikken	28
Gennemførelse	28
Opfølgning	31
Revidering.	33
Find mere viden.	34

1. KOMMUNALE HANDICAPPOLITIKKER OG FN'S HANDICAPKONVENTION

Det er svært at komme uden om FN's handicapkonvention som grundlag for en lokal handicappolitik. Hvad skulle man ellers bruge, når man har en handicapkonvention, som Danmark har tiltrådt? Man kan sige, at handicapkonventionen både moralsk, politisk og juridisk sammenfatter alle de ting, som man i verden i dag kan blive enige om, at man skal arbejde hen imod i forhold til mennesker med handicap.“

Konsulent i socialforvaltning

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap – i daglig tale handicapkonventionen – skal sikre, at de grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder også bliver tydelige og kendte i forhold til personer med handicap.

Det er vigtigt, at offentlige myndigheder på alle niveauer kontinuerligt har konventionen for øje ved udarbejdelsen af politikker og i gennemførelsen af konkrete indsatser. Personer lever overvejende deres liv i nær-

miljøet – det er her, de går i skole, på arbejde, bor og dyrker deres fritidsinteresser. Kommunerne spiller således en central rolle i den vedvarende bestræbelse på at efterleve handicapkonventionen – bl.a. ved at indarbejde de bærende principper fra FN's handicapkonvention i nuværende og fremtidige indsatser.

Handicapkonventionen kan på flere måder bidrage med inspiration til udarbejdelsen af kommunale handicappolitikker. Konven-

tionen kan først og fremmest kvalificere arbejdet med værdier og pejlemærker for den kommunale indsats på handicapområdet. Den kan også bruges til at skabe et overblik over væsentlige områder, som en handicappolitik kan omhandle. Ligeledes kan konventionen være med til at anspore til, at personer med handicap og deres organisationer inddrages i udarbejdelsen af de politikker, som berører dem.

Inspiration og redskaber

Mange kommuner har allerede udarbejdet en handicappolitik og står over for at skulle revidere den nu eller i de kommende år. Andre kommuner skal for første gang til at udforme en politik.

Dette materiale er tænkt som inspiration til alle, der skal udarbejde, gennemføre, følge op på eller revidere en kommunal handicappolitik. Det kan f.eks. være politikere i kommunalbestyrelsen, medlemmer af handicaprådet, handicaporganisationer og ansatte i kommunen.

Materialet tager afsæt i erfaringer fra kommuner, der har anvendt FN's handicapkonvention i deres handicappolitik. Det kan inspirere til centrale overvejelser og bidrage med redskaber til konkrete tiltag i arbejdet med at skabe en vedkommende og anvendelig kommunal handicappolitik, der bygger på grundlæggende handicappolitiske principper og rettigheder for personer med handicap.

KOMMUNALE HANDICAPPOLITIKKER

Kommuner med en handicappolitik

Det er ikke lovpligtigt at formulere en handicappolitik, men langt de fleste kommuner har valgt at udarbejde en. I 2010 var der 78 handicappolitikker i Danmark.

Kommunale handicappolitikker

– vision og redskab.

*Center for Ligebehandling af
Handicappede 2010*

Der er en række positive effekter knyttet til processen med at udarbejde og gennemføre politikken. En kommunal handicappolitik kan bl.a. understøtte:

- **Inddragelse af personer med handicap**
Dialogen mellem kommunen og personer med handicap styrkes. Personer med handicap får mulighed for at blive hørt og anerkendt, og kommunen får værdifuld viden, som kan bruges til at målrette indsatsen.
- **Synliggørelse, dialog og politiske diskussioner**
Handicappolitikken synliggør mål og prioriteringer i kommunens indsats. Den giver en platform for dialog og politiske diskussioner om indsatsen både internt i kommunen og eksternt i forhold til personer med handicap og deres organisationer.

- **Prioriteret, målrettet og koordineret indsats**
Handicappolitikken kan understøtte en prioriteret og målrettet indsats i kommunen. Den kan bruges som et styringsredskab, der giver retning og overblik og kan være med til at sikre en hensigtsmæssig anvendelse af ressourcerne.
- **Helhedstænkning på tværs i kommunen**
Handicappolitikken kan være med til at understøtte, at alle relevante forvaltninger inddrages og ansvarliggøres. Handicappolitikken kan bidrage til helhedstænkning på et område, der går på tværs af administrative strukturer.
- **Udvikling og nytænkning**
Arbejdet med handicappolitikken kan give anledning til at afprøve nye metoder, tænke kreativt og genoverveje, hvordan indsatsen tilrettelægges mest hensigtsmæssigt i forhold til at forbedre tilværelsen for personer med handicap.
- **Opmærksomhed på handicapområdet**
Udarbejdelsen af en politik sætter handicap på dagsordenen. Politikere, medarbejdere i forvaltninger og kommunale tilbud, samt personer med og uden handicap bliver i højere grad opmærksomme på handicapområdet og handicappolitik.

ERFARINGER MED EN KOMMUNAL HANDICAPPOLITIK

” Handicappolitikken har givet os en platform, hvorfra der kan føres en dialog mellem det politiske liv, medarbejderne fra de enkelte sektorer og vores interessentgrupper.”

Chef i socialforvaltning

” [Politikken] giver handicaporganisationerne en ny indgang til kommunerne.”

Chef i socialforvaltning

” Politikken bliver et grundlag for diskussioner, et fælles fundament, som giver mulighed for at konkretisere tingene på et meget kompliceret område.”

Chef i socialforvaltning

” Handicappolitikken har haft den meget positive og afsmittende effekt, at der er nogle sektorer og områder i kommunen, som er blevet trukket ind i et konkret samarbejde med hinanden. Et samarbejde, som ellers ikke ville være opstået.”

Chef i socialforvaltning

HANDICAPKONVENTIONEN

Handicapkonventionen blev vedtaget af FN i december 2006 og trådte i kraft i Danmark i august 2009.

Formålet med handicapkonventionen er at sikre, at personer med handicap har samme rettigheder som alle andre – også når samfundet må gøre noget særligt for at opnå dette. Helt centralt i konventionen er artikel 3, der indeholder konventionens generelle principper.

Artikel 1. Formål

Formålet med denne konvention er at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed.

De Forenede Nationer (2009): Konvention om rettigheder for personer med handicap

Artikel 3. Generelle principper

Konventionens principper er:

- a) Respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer
- b) Ikke-diskrimination
- c) Fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet
- d) Respekt for forskellighed og accept af personer med handicap som en del af den menneskelige mangfoldighed og af menneskeheden
- e) Lige muligheder
- f) Tilgængelighed
- g) Ligestilling mellem mænd og kvinder
- h) Respekt for de udviklingsmuligheder, som børn med handicap har, samt respekt for deres ret til at bevare deres identitet.

De Forenede Nationer (2009): Konvention om rettigheder for personer med handicap

Forskellige typer af rettigheder

I konventionen præciseres en række rettigheder for personer med handicap samt anvisninger, som landene skal være særligt opmærksomme på.

Der er både tale om politiske og borgerlige rettigheder – eksempelvis frihed og personlig sikkerhed og lighed for loven, samt

en række sociale, kulturelle og økonomiske rettigheder – som retten til uddannelse og sundhed. De borgerlige og politiske rettigheder skal være gennemført ved ratifikationen af konventionen, og der skal i videst mulig udstrækning, inden for de ressourcer, der er til rådighed, arbejdes for, at også de øvrige rettigheder opfyldes (artikel 4, stk. 2).

Konventionen og kommunerne

I handicapkonventionen står der, at deltagerstaterne forpligter sig til: ”at sikre, at offentlige myndigheder og institutioner handler i overensstemmelse med denne konvention”. Artikel 4, 1.d.

Den enkelte kommune kan understøtte sit arbejde med at opfylde konventionen ved at indarbejde den i kommunens handicappolitik.

Fra standardregler til konvention

FN's standardregler om lige muligheder for personer med handicap blev vedtaget af FN i 1993. Standardreglerne giver konkrete anvisninger på, hvordan man skaber lige muligheder, og understøtter således konventionen.

Den væsentligste forskel på handicapkonventionen og standardreglerne er, at konventionen indeholder rettigheder for personer med handicap, som de enkelte lande forpligter sig til at overholde.

Konventionen er juridisk bindende, og der er iværksat forskellige procedurer, som overvåger, at landene opfylder deres forpligtelser.

Desuden sætter konventionen fokus på flere områder end standardreglerne, eksempelvis på kvinder og børn med handicap og på deltagelse i det politiske og offentlige liv.

2. HANDICAPPOLITIKKENS INDHOLD

Når kommunen skal finde frem til, hvad handicappolitikken skal indeholde, er der en række spørgsmål at tage stilling til. Hvilke elementer skal politikken indeholde? Hvordan sikrer vi, at politikken kan bruges som styringsværktøj? Kommer vi omkring det, vi ønsker – både i forhold til målgrupper og indsatsområder? Dette afsnit giver inspiration til at arbejde videre med disse spørgsmål.

Der er ingen formkrav til, hvad der skal stå i en kommunal handicappolitik. Hvordan den enkelte kommune sammensætter sin politik afhænger bl.a. af kommunens organisering og samspillet med andre politikker i kommunen.

Helt centralt for enhver politik er imidlertid ønsket om at sætte nogle pejlemærker for kommunens arbejde. Pejlemærker, der er i overensstemmelse med de grundlæggende værdier, som man ønsker, at kommunen skal bygge på. Og her kan handicapkonventionen bidrage, bl.a. i forhold til:

- De overordnede værdimæssige rammer.
- Pejlemærker for indsatsen.
- Indkredsning af indsatsområder.
- At skabe en fælles følelse af at arbejde ud fra et grundlag, som der er stor international opbakning og enighed om.

VISION

En handicappolitik kan med fordel tage afsæt i en overordnet vision og en beskrivelse af grundlaget for visionen. Dette grundlag kan bygge på:

- **Internationale rettigheder:**
Værdigrundlag og rettigheder i handicapkonventionen.
- **Nationale principper:**
De handicappolitiske grundprincipper, som er grundlaget for al dansk lovgivning og politik på handicapområdet.
- **Lokale visioner:**
Kommunens generelle værdier og visioner.

Nationale handicappolitiske principper

Ligestillingsprincippet

FN's standardregler om lige muligheder for handicappede blev i 1993 stadfæstet ved Folketingsbeslutning B43 om ligebehandling og ligestilling mellem handicappede og ikke-handicappede. Princippet om ligestilling og ligebehandling af mennesker med nedsat funktionsevne har siden da været centralt placeret i handicappolitikken og arbejdet med at skabe 'et samfund for alle'.

Solidaritetsprincippet

Solidaritetsprincippet kommer til udtryk i, at ydelser efter dansk lovgivning i vidt omfang finansieres af det offentlige via skattebetalingen. Solidaritetsprincippet indgår som et væsentligt element i handicappolitikken.

Sektoransvarlighedsprincippet

Sektoransvarlighedsprincippet er også et centralt princip i den danske handicappolitik. Sektoransvarlighed betyder, at den offentlige sektor, der udbyder en ydelse, en service eller et produkt, også er ansvarlig for, at den pågældende ydelse er tilgængelig for mennesker med nedsat funktionsevne. Indsatsen på handicapområdet er derfor ikke kun en opgave for socialsektoren. Den rækker også ind i andre områder såsom for eksempel bolig-, trafik-, arbejdsmarkeds-, undervisnings- og sundhedssektoren.

Kompensationsprincippet

Kompensationsprincippet betyder, at en person med nedsat funktionsevne kompenseres for følgerne af den nedsatte funktionsevne. Kompensationsprincippet tager udgangspunkt i, at behovet for kompensation kan være forskelligt for menneske til menneske og fra handicap til handicap. Kompensationen kan fx ske ved at gøre samfundets tilbud tilgængelig for mennesker med funktionsnedsættelser. Der kompenseres også ved at stille særlige ydelser til rådighed, som specielt imødekommer den enkelte persons individuelle behov. Udgangspunktet for servicelovens bestemmelser er at stille omsorgsydelser eller naturalydelser til rådighed, ligesom der kan kompenseres økonomisk for væsentlige merudgifter som følge af den nedsatte funktionsevne.

www.sm.dk

Handicapkonventionen omsat til lokale værdier

For at det skal give mening at bruge konventionen i en kommunal handicappolitik, er det afgørende at drøfte, hvordan konventionen kan omsættes, så den spiller sammen med de lokale værdier og visioner. Tankgangen og principperne i konventionen bør

relateres til den lokale virkelighed og kommunale praksis. Det er således væsentligt at overveje spørgsmålene:

- Hvordan kan konventionen omsættes og give mening i vores kommune?
- Hvilke rettigheder er der brug for at sætte særlig fokus på i vores handicappolitik?

ERFARINGER FRA RØDOVRE KOMMUNE

” Da vi skulle udarbejde en handicappolitik i Rødovre Kommune, brugte vi konventionen som en vigtig grundsten. Vi kiggede på de enkelte elementer i konventionen og tog en grundlæggende snak om, hvad det betyder for os. Dernæst overvejede vi, hvordan vi kunne omsætte de globale retningslinjer til lokale målsætninger i Rødovre Kommune. Det er ikke alle konventionens regler, vi har med i vores handicappolitik. Nogle af dem er meget overordnede, og vi måtte prioritere, hvad vi vil arbejde med i Rødovre.”

Chef for socialforvaltning

Handicapkonventionen kan anvendes som et overordnet værdimæssigt afsæt på flere måder. Det er derfor vigtigt, at den enkelte kommune forholder sig til, hvordan man vil gøre.

Én måde at anvende konventionen i en handicappolitik er ved at udvælge nogle artikler i konventionen og beskrive kommunens indsatsområder i forhold til disse artikler.

En anden måde er at tage udgangspunkt i konventionens generelle principper, som beskrives i artikel 3. Man kan også vælge at tænke konventionens principper ind i politikken, så sprogbrugen bl.a. afspejler en rettighedsbaseret tilgang, og at der lægges vægt på ligebehandling og beskyttelse mod diskrimination.

En handicappolitik med afsæt i konventionens artikler – et eksempel fra Lolland Kommune

Handicappolitikken i Lolland Kommune tager afsæt i syv udvalgte artikler fra handicapkonventionen. De syv artikler har det tilfælles, at de alle har direkte betydning for handicappedes hverdag. Det drejer sig om:

- Artikel 19 – Inklusion i samfundslivet
- Artikel 22 – Respekt om privatliv
- Artikel 24 – Uddannelse
- Artikel 26 – Habilitet og rehabilitering
- Artikel 27 – Arbejde
- Artikel 29 – Politik
- Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsinteresser og idræt

Desuden er artikel 9 om tilgængelighed og artikel 20 om personlig mobilitet indarbejdet i de syv artikler på de niveauer, hvor de har betydning.

På en temadag blev repræsentanter fra interesseorganisationer og kommunens sektorer bedt om at diskutere de syv artikler. På den måde kom artiklerne til at danne baggrund for de forslag, der blev udviklet på dagen. Forslagene blev skrevet sammen, og der blev udvalgt fem fokusområder under hver artikel, som nu udgør Lolland Kommunes konkrete politiske tiltag på handicapområdet.

Se uddrag fra Lolland Kommunes handicappolitik på næste side:

Habilitering og rehabilitering

Artikel 26

Deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger, herunder gennem støtte fra ligestillede, for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervsmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold. Med henblik herpå skal deltagerstaterne arrangere, styrke og udbygge omfattende habiliterings- og rehabiliteringstilbud og -ordninger, i særdeleshed inden for sundhed, beskæftigelse, uddannelse og det sociale område.

Målsætninger

I Lolland Kommune skal habiliterings- og rehabiliteringstilbud til borgere med nedsat funktionsevne fremmes. Som led i denne proces skal udviklingen af grund- og efteruddannelse for fagfolk og personale, der arbejder med habiliterings- og rehabiliteringstilbud, styrkes.

I Lolland Kommune skal der iværksættes rehabilitering på det tidligst mulige stadium for borgere med handicap. Rehabiliteringen skal baseres på en tværfaglig vurdering af individuelle behov og ressourcer.

At der skal orienteres om den viden og de tilbud de forskellige sektorer hver især har bygget op om handicappede borgere både internt og i forhold til omverdenen.

Fokusområder

- At der kan opbygges et offentligt tilbud, som sikrer høj faglig og kvalitetsmæssig behandling samt hurtig og grundig sagsbehandlingstid.
- At der skal sættes på tidlig indsats, sagsbehandling og hurtig opfølgning. Der bør nedsættes tværfaglige teams, som kan følge op på en given situation. Der skal være hurtig kommunikation mellem enheder hjulpet af et IT system, som skal være samkørende.
- At der skal bibeholdes samme sagsbehandler i et forløb, så kontinuitet og sagsforløb bliver så optimalt som muligt for alle parter.
- At der sættes på holdningsbearbejdning, således at handicappede selv finder løsninger, i stedet for at det offentlige serverer løsningsmodeller. At der tænkes og handles ud fra faglig forståelse og ikke ud fra medlidenhed.
- I Lolland Kommune skal der være et frivilligt korps til rådighed så tæt som muligt på borgere med handicap i deres lokalsamfund, herunder landdistrikterne, for at støtte fuld deltagelse og inklusion i samfundet.

HANDLEPLANER

Hvor konkret skal en handicappolitik være? På den ene side kan en handicappolitik blive så konkret, at den bliver begrænsende og uflexibel. På den anden side kan en handicappolitik risikere, at blive til flotte hensigtserklæringer, som ikke følges op af handling, hvis det ikke fremgår tydeligt, hvad kommunen vil gøre for at indfri de overordnede visioner.

En politik bør være så konkret, at den:

- er forpligtende og tydeligt angiver, hvem der har ansvaret.
- kan synliggøre succes og opnåede mål.
- kan bruges som et styringsværktøj.
- kan bruges som platform for politiske diskussioner bl.a. om prioritering.

En handlingsorienteret handicappolitik

En måde at sikre en handlingsorienteret handicappolitik er at udarbejde en handleplan i forlængelse af politikken.

I handicappolitikken beskrives vision, mål samt evt. generelle principper, som byrådet i hele valgperioden forpligter sig til at følge.

I handleplanen tydeliggøres det, hvordan politikken mål realiseres gennem konkrete tiltag. En handleplan skal desuden beskrive, hvem der er ansvarlig for de enkelte tiltag og indeholde en tidsramme for, hvornår indsatserne sættes i værk og evalueres, og hvornår politikken tages op til revision. Det er en god ide at lade handleplanen følge budgetåret og dermed udarbejde en ny handleplan i tilknytning til handicappolitikken hvert år. Det giver en mulighed for at tænke de økonomiske ressourcer ind og lave en realistisk plan.

En handlingsorienteret handicappolitik i Frederiksberg Kommune:

I Frederiksberg Kommune har man med afsæt i handicapkonventionen valgt nogle pejlemærker, der angiver de langsigtede visioner.

Pejlemærkerne danner udgangspunkt for en fireårig strategiplan, der følger valgperioden. Strategiplanen udmøntes hvert år, i forbindelse med budgetvedtagelsen, i en etårig handleplan med konkrete initiativer.

For at tydeliggøre opgavefordeling og sektoransvar er handicappolitikens strategi og handleplan opbygget, så de følger kommunens organisation på de relevante hovedområder.

Se uddrag fra Frederiksbergs Kommunes handicappolitik på næste side:

Kultur og fritid

- Alle har lige adgang til at deltage i kulturlivet og til at udvikle og udnytte den enkeltes potentialer i kreativitet og til at deltage i fritidsaktiviteter og idræt på lige fod med andre

5. Forslag til strategi- og handleplan på Kultur og Fritids område

Strategiplan 2010 – 2013

1. Kultur og Fritid vil skabe et overblik over de aktuelle muligheder for handicappedes deltagelse i kultur- og fritidslivet på Frederiksberg
2. Kultur og Fritid vil løbende arbejde for at gøre muligheden for en aktiv fritid nemmere for de handicappede på Frederiksberg, herunder at sikre nem adgang for fysisk handicappede i forbindelse med renovering og etablering af faciliteter
3. Kultur og Fritid vil arbejde for bedre integration af fysisk og psykisk handicappede i foreningslivet på Frederiksberg
4. Kultur og Fritid vil arbejde for at gennemføre arrangementer, der kan åbne de ikke-handicappedes øjne for de handicappedes vilkår i hverdagen
5. Kultur og Fritid vil sikre inddragelse af familier og børn i processen for at fremme handicappolitikken

Handlingsplan 2010

Ad 1 og 3:

- Der rettes henvendelse til alle de godkendte aftenskoler og foreninger under folkeoplysningsloven med henblik på en kortlægning af indsatsen for at integrere handicappede i deres aktiviteter; samtidig opfordrer Kultur og Fritid til at hensyn til handicappede indtænkes i aftenskolernes og foreningernes aktiviteter

Ad 2:

- Der er afsat midler til Frederiksberg Handicapidræt til ansættelse af en deltidsansat medhjælp i foreningen
- Der arbejdes på at etablere et klublokale til Frederiksberg Handicapidræt i tilknytning til Tre Falke-Hallen, hvor foreningen udøver sine aktiviteter

Ad 4:

- I forbindelse med planlægningen af de kommende kulturelle arrangementer vil der blive taget kontakt til udvalgte handicaporganisationer med henblik på at arrangere aktiviteter/udstillinger i de kommende år, der kan åbne ikke-handicappedes øjne for manglen på lige muligheder for mennesker med handicap i alle dele af samfundslivet

MÅLGRUPPEN

Sådan beskrives handicap i handicapkonventionens artikel 1

Personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

De Forenede Nationer (2009): Konvention om rettigheder for personer med handicap.

Handicapbegrebets betydning

Beskrivelsen er baseret på et miljørelateret handicapbegreb, hvor der skelnes mellem funktionsnedsættelse og handicap. Handicap opstår, når der er barrierer i samfundet, som hindrer personer med funktionsnedsættelse i at have de samme muligheder som andre. Barriererne kan være manglende fysisk, kommunikativ eller social tilgængelighed.

Med et miljørelateret handicapbegreb flyttes fokus fra den enkelte person til samfundets indretning. Det betyder, at en handicappolitik med afsæt i handicapkonventionen vil have et særligt fokus på at ændre de ting i omgivelserne, der skal til for, at personer med handicap i videst mulig omfang kan deltage på lige fod med andre.

Når man udarbejder eller reviderer en handicappolitik, er det vigtigt inden for den overordnede beskrivelse af handicap at sikre sig, at eksempelvis forskellige typer handicap og forskellige aldersgrupper er tænkt med.

Det kan derfor være en god ide bl.a. at tage stilling til følgende spørgsmål:

- Hvordan forholder handicappolitikken sig til personer med forskellige former for funktionsnedsættelse – både fysisk, psykisk, intellektuel og sensorisk?
- Hvordan forholder handicappolitikken sig til personer med forskellige livsbetingelser, f.eks. familier og personer med handicap, der har sociale problemer?

- Hvordan forholder handicappolitikken sig til personer i forskellige livsfaser, f.eks. unge og ældre?

Kommunen kan vælge i en periode at sætte fokus på særlige målgrupper i sin handicappolitik. Det kan f.eks. være:

- Børn med handicap og deres familier
- Personer med anden etnisk herkomst og handicap
- Personer med sindslidelse

FORVALTNINGSOMRÅDER

En kommunal handicappolitik, som tager afsæt i handicapkonventionen, bør omhandle alle de områder i den kommunale organisation, som har betydning for, at personer med handicap kan inkluderes i samfundslivet og deltage på lige fod med andre.

Overvej eksempelvis følgende spørgsmål:

- Kommer handicappolitikken omkring alle forvaltningsområder – f.eks. teknik, beskæftigelse, fritid, det sociale område?

- Involverer handicappolitikken medarbejdere på forskellige niveauer i den enkelte forvaltningsenhed – både medarbejdere i kommunale tilbud for personer med handicap samt sagsbehandlere og ledere?
- Er der sammenhæng med kommunens øvrige politikker? F.eks. kommunens børnepolitik.

Det er vigtigt at tydeliggøre i politikken, hvilke forvaltningsområder der er involveret i at realisere handicappolitikken, og hvem der har ansvaret.

INDSATSOMRÅDER

Handicapkonventionen giver et overblik over en lang række temaer, som kan danne afsæt for udvælgelsen af særlige indsatsområder i kommunens handicappolitik. Indsatsområderne kan både centrerer om konventionens generelle principper, som f.eks. tilgængelighed og ligebehandling, og knyttes an til bestemte områder, som uddannelse, beskæftigelse, sundhed, bolig mv.

Hvor ligger fokus i indsatsen?

Det kan være en god ide at overveje og diskutere kommunens prioritering mellem forskellige indsatser. Overvej eksempelvis følgende spørgsmål:

- Har vi den ønskede fordeling mellem indsatser, som har fokus på individuel kompensation, og indsatser med fokus på at gøre omgivelserne tilgængelige?
- Har vi den ønskede fordeling af indsatser, der omhandler de forskellige dele af livet, f.eks. arbejdslivet, fritidslivet, familielivet?
- Har vi den ønskede fordeling af indsatser, der involverer det offentlige, i forhold til

indsatser, der involverer aktører uden for det kommunale regi, f.eks. det private erhvervsliv, foreningslivet og øvrige borgere?

Oftest forekommende indsatsområder i kommunale handicappolitikker

De fleste handicappolitikker rummer en beskrivelse af udvalgte indsatsområder. De hyppigst forekommende indsatsområder er:

- Tilgængelighed
- Familieliv og personlig integritet
- Bolig
- Uddannelse
- Beskæftigelse
- Kultur, fritid og sport

CLH (2010):
Kommunale handicappolitikker
– vision og redskab.

3. UDARBEJDELSE AF EN HANDICAPPOLITIK

En veltilrettelagt og udbytterig proces er vigtig, både når kommunen første gang skal udarbejde en handicappolitik, og når en eksisterende handicappolitik skal revideres.

Ikke alene bidrager en god proces til at opnå en velfungerende handicappolitik, men er også i sig selv med til at sætte handicap på dagsordenen blandt de personer, der bliver inddraget i eller hører om arbejdet, eksempelvis gennem pressen. Desuden kan processen styrke samarbejdsrelationer internt i kommunen på tværs af organisatoriske rammer og i forhold til eksterne parter. En god proces virker motiverende og giver ejerskab og skaber dermed et godt fundament for den senere implementering af politikken.

BESLUTNING OG ANSVAR

Beslutningen om at udarbejde en kommunal handicappolitik ligger hos kommunalbestyrelsen. Det er også kommunalbestyrelsen, der godkender den endelige politik og er ansvarlig for processen med at udforme den.

Det kan være hensigtsmæssigt at nedsætte en eller flere arbejdsgrupper, som står for at skrive eller revidere handicappolitikken og gennemføre processen med at inddrage relevante parter. Arbejdsgruppen udarbejder en køreplan for møder, deadlines mv. Der udpeges en formand/koordinator for arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen består typisk af embedsfolk fra kommunen og ofte også af medlemmer af handicaprådet og handicaporganisationer. En sekretær tilknyttet gruppen kan lette arbejdsbyrden for deltagerne.

INDDRAGELSE

Inddragelse er helt central, både når politikken skal udarbejdes eller revideres, samt når den skal gennemføres, og der skal følges op på den. Dette er illustreret i figuren på modstående side, der giver et overblik over de forskellige faser i arbejdet med handicappolitikker, og hvor relevante parter kan inddrages.

Hvem skal inddrages?

Handicapkonventionen præciserer, at personer med handicap skal tages med på råd i forbindelse med handicappolitiske spørgsmål. Men også andre aktører er vigtige at inddrage for at gøre handicappolitikken så anvendelig og vedkommende som muligt både for dem, som skal have gavn af politikken, og dem, som skal være med til at gennemføre den.

Handicapkonventionen, artikel 4, stk. 3

Ved udvikling og gennemførelse af lovgivning og politikker, der tager sigte på at gennemføre denne konvention, og i andre beslutningsprocesser vedrørende forhold i relation til personer med handicap skal deltagerstaterne indgående rådføre sig med og aktivt involvere personer med handicap, herunder børn med handicap, gennem de organisationer, som repræsenterer dem.

Handicapråd

Handicaprådet rådgiver kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører personer med handicap. Kommunalbestyrelsen hører handicaprådet om alle initiativer, som har betydning for personer med handicap.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Gennem inddragelse kan kommunen bl.a.:

- Indhente nyttig viden og kendskab.
- Give mulighed for indflydelse.
- Understøtte samarbejdsrelationer.
- Understøtte, at handicap integreres i alle kommunens områder og på alle niveauer.
- Understøtte koordinering med kommunens øvrige indsatser.
- Afprøve og udvikle metoder, der inddrager relevante parter.
- Skabe opmærksomhed om handicap og handicappolitikken.
- Skabe ejerskab og et godt grundlag for den efterfølgende implementering.
- Arbejde ud fra principper i handicapkonventionen.

ERFARINGER MED INDDRAGELSE

” Du har nogle, som det her betyder noget for, så man spiller ikke op imod en glat væg. Det gør politikken mindre flyvsk.”

Chef i socialforvaltning

” Det er ligeså meget processen i sig selv, der faktisk sætter handicap på dagsordnen i kommunen.”

Konsulent i brugerorganisation

” Vi har internt mellem de forskellige afdelinger haft gavn og glæde af den proces, som man også kan overføre til andre samarbejdsprocesser fremadrettet.”

Chef i socialforvaltning

” Både politikere, brugere og embedsmænd har været involveret og på den måde skabes der et bredt ejerskab. De tre grupper kan alle relatere til politikken og har været med til at bidrage. Det gør, at den enkelte har større fokus på området.”

Konsulent i socialforvaltning

Handicaprådet bør altid inddrages i arbejdet med at udarbejde eller revidere handicappolitikken. Rådet består som minimum af medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen og medlemmer af kommunalbestyrelsen og har til opgave at rådgive kommunalbestyrelsen om handicappolitiske spørgsmål.

Det er vigtigt at overveje, hvilke andre relevante parter, der kan bidrage til arbejdet:

- Handicaporganisationer
- Personer med handicap
- Pårørende
- Relevante politiske udvalg og råd, f.eks. ældreråd og børne- og ungeråd
- Medarbejdere fra kommunens forskellige områder, f.eks. teknik, beskæftigelse, kultur og fritid samt det sociale område
- Medarbejdere fra myndigheds- og leverandørniveau, der arbejder på handicapområdet, f.eks. medarbejdere i dag- og døgntilbud for personer med handicap og sagsbehandlere
- Repræsentanter fra handels- og erhvervslivet
- Repræsentanter fra forenings- og kulturlivet
- Øvrige borgere

Når personer med handicap inddrages, er det væsentligt at være opmærksom på, at behov og ønsker kan være meget forskellige afhængig af eksempelvis alder og type af funktionsnedsættelse. Overvej om de forskellige handicapgrupper og forskellige

aldersgrupper, herunder børn med handicap, medtænkes ved inddragelse af personer med handicap.

Hvem skal sidde med i arbejdsgruppen?

Inddragelse af relevante parter kan tænkes ind allerede ved sammensætning af deltagerne i den arbejdsgruppe, som er ansvarlig for at udarbejde handicappolitikken.

Overvej ved nedsættelse af arbejdsgruppen, om deltagerne eksempelvis skal omfatte:

- Ansatte fra forskellige forvaltninger i kommunen
- Ansatte fra forskellige niveauer i forvaltninger
- Repræsentanter fra handicaporganisationer
- Medlemmer af handicaprådet
- Medlemmer af kommunalbestyrelsen

Overvej desuden hvordan arbejdsformen i arbejdsgruppen bedst muligt understøtter inddragelse af parterne.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at repræsentanter fra handicaporganisationer deltager som frivillige. Det vil derfor oftest være hensigtsmæssigt med en arbejdsdeling, hvor det er de ansatte i kommunen, som f.eks. tager referater og står for den skriftlige opfølgning.

EKSEMPLER PÅ INDDRAGELSESPROCESSER

Hvordan inddragelsen skal foregå vælges ud fra:

- Hvem ønsker vi at inddrage?
- Hvilken viden har vi behov for?
- Hvor er vi i processen med udarbejdelsen af handicappolitikken?

Ved at vælge inddragelsesformer, som passer til de relevante grupper, øges muligheden for reel inddragelse af alle parter. Det er vigtigt, at processen tilrettelægges, så der bliver taget højde for deltagerens forskellige muligheder, kapacitet og præferencer. Det vil f.eks. ikke være alle, der kan holde koncentration og fokus i et langt møde eller kan deltage i stormøder mv.

I det nedenstående præsenteres en vifte af inddragelsesprocesser.

Borgermøder

Åbne borgermøder er én måde at give alle med interesse for handicappolitik mulighed for at blive inddraget i udvikling eller revidering af en handicappolitik.

Borgermøder er velegnede til at sikre, at forskellige grupper og synspunkter inddrages i arbejdet med handicappolitikken. Et borgermøde er egnet både i den indledende idéfase, og når der foreligger et konkret udkast til en politik.

Det er en god ide at sende invitationer ud til borgermøder – også når de er åbne for alle. Desuden kan man bruge kanaler som f.eks. handicaporganisationer, kommunale tilbud, hvor personer med handicap færdes, eller lokalpressen, for at opnå en bred tilslutning til arrangementet.

Mødeformen tilpasses deltagerne og kan foregå på kommunen eller et sted, der er velkendt af deltagerne.

Hvem skal inviteres? Et eksempel fra Viborg Kommune

I forbindelse med udarbejdelse af handicappolitik afholdt Viborg Kommune et borgermøde, hvor følgende blev inviteret:

- Repræsentanter fra handicaporganisationer
- Patientforeninger
- Psykiatriorganisationer
- Forældrebestyrelser i institutioner
- Bestyrelser og brugerråd i institutioner
- Handicapidrætsforeninger
- Viborg Idrætsråd
- Viborg Kommunes byråd
- Viborg Kommunes direktion
- Handicaprådet, Ældrerådet, Ungdomsrådet
- Hoved-MED systemet
- Uddannelsesinstitutioner
- Boligforeninger
- Faglige organisationer
- Erhvervsrådet
- Medarbejdere inden for handicapområdet

Desuden var der 35 åbne pladser til andre interesserede.

Arrangementet blev annonceret i den lokale presse og på kommunens hjemmeside.

www.handicapmainstreaming.dk

Dialogmøde

På dialogmøder inviteres udvalgte personer til at diskutere et afgrænset tema. Deltagerne kan f.eks. være personer med handicap, kommunale fagpersoner eller repræsentanter fra erhvervslivet. Dialogmøder er velegnede til at sikre, at bestemte grupper inddrages i processen, herunder også grupper,

som ikke er repræsenteret på eksempelvis borgermøder.

Ved møder for en udvalgt gruppe kan personer med handicap og fagpersoner både deltage som repræsentanter for en interessentgruppe eller i kraft af deres personlige viden om levevilkår for personer med handicap.

Dialogmøder som metode i Faaborg-Midtfyn Kommune

Faaborg-Midtfyn Kommune har brugt dialogmøder i deres arbejde med at udarbejde og senere revidere handicappolitikken. På et fælles temamøde arrangeret af socialforvaltningen og handicaprådet inviterede de bl.a. Danske

Handicaporganisationer til at komme og fortælle om handicapkonventionen og sammenholde den med kommunens eksisterende handicappolitik. Tanken var at få en debat om, hvorvidt politikken efterlevede handicapkonventionen.

Workshop

I en workshop indgår deltagerne i processer, hvor de producerer idéer eller skitserer ønsker. F.eks. gennem et fremtidsværksted. Workshops er en særlig velegnet metode i den indledende fase. De bruges ofte som en del af et borger- eller dialogmøde. Som de andre inddragelsesmetoder skal workshops tilpasses deltagerne og kan eksempelvis indeholde andre udtryksformer end det talte sprog. Det kan være hensigtsmæssigt at afholde workshoppen på steder, der er velkendte for deltagerne,

eksempelvis fritids- eller botilbud for personer med handicap, specialskoler mv.

Høring

En høring er velegnet i den afsluttende fase og giver mulighed for at indhente synspunkter fra mange forskellige interessegrupper. Det er afgørende, at høringen finder sted, mens der stadig er reel mulighed for at få indflydelse. Handicappolitikken sendes til høring hos relevante parter, bl.a. handicaprådet, handicaporganisationer og relevante udvalg i kommunen.

Bred høringsproces i Sorø Kommune

I Sorø har kommunen sendt handicappolitikken til høring i:

- Brugergrupper, der ikke er repræsenteret i handicaprådet.
- Nationale handicaporganisationer i de tilfælde, hvor der ikke var lokale handicaporganisationer, der dækkede de pågældende brugergrupper.

- Medarbejderudvalg på alle institutioner samt tilbud på skole- og voksenområdet.
- Hovedudvalg og centerudvalg i kommunen.
- Fagudvalg i kommunen.

Spørgeskema

Spørgeskemaer er velegnet til at indhente viden f.eks. om borgenes tilfredshed eller medarbejdernes kendskab til handicappolitikken. Desuden kan de give et billede af, hvad de adspurgte er optaget af og prioriterer. Hvis deltageren ikke selv kan

skrive eller læse, kan en hjælper udfylde spørgeskemaet i samarbejde med personen. Rundspørgen kan være rettet mod udvalgte borgere eller ansatte, handicaporganisationer, forvaltninger, politikere, erhvervsliv mv. En rundspørge behøver ikke have mere end et enkelt eller få spørgsmål.

Rundspørge ved opfølgning på eksisterende handicappolitik

I Faaborg-Midtfyn Kommune foretog arbejdsgruppen en rundspørge blandt alle kommunens forvaltninger. Sammen med handicappolitikken sendte man to spørgsmål, som alle forvaltninger blev bedt om at besvare:

- Mener I, at I kan leve op til politikken?
- Er der noget, som bør skrives ind i politikken?

Formålet med denne rundspørge var at skabe opmærksomhed om handicappolitikken og sikre sig, at alle forvaltninger forholdte sig aktivt til den.

Interviews

Individuelle interviews og/eller gruppeinterviews kan bruges til at få en mere indgående viden, end det er muligt gennem eksempelvis et spørgeskema. Metoden kan f.eks. anvendes til at indhente viden om,

hvilke muligheder og udfordringer, der er i forhold til et givent emne, samt idéer til hvordan man kan skabe relevante løsninger. Metoden egner sig til at inddrage mange forskellige grupper, eksempelvis også børn med handicap.

Interview af personer med handicap og pårørende

I Rødovre Kommune har man i forbindelse med udarbejdelsen af kommunens handicappolitik interviewet personer med handicap samt forældre og pårørende til børn og voksne med handicap.

I tillæg til handicappolitikken har kommunen udarbejdet et 'idékatalog', hvor bl.a. input fra interviewrunden er offentliggjort.

TILPASSEDE REDSKABER OG METODER

For at give forskellige grupper mulighed for inddragelse skal de enkelte processer tilpasses deltagerne. F.eks. skal det være muligt at deltage på et borgermøde, hvis man sidder i kørestol, og personer med kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser skal have mulighed for at give udtryk for deres synspunkter.

Det er helt afgørende at tænke handicapkonventionens grundprincip om tilgængelighed med i planlægningen. Det skal være

så nemt som muligt at tilegne sig den nødvendige viden og at deltage i arbejdsgrupper mv.

Handicapkonventionen er udgivet i en række forskellige versioner, der gør den lettere tilgængelig for en række forskellige grupper – se nedenfor. Her kan du også se, hvor du kan finde redskaber, der kan bruges til at planlægge og gennemføre inddragelsesprocesser.

Formidling af konventionen til personer med handicap

Handicapkonventionen findes i en række forskellige versioner:

- På let dansk
- På film – fem eksempler på rettigheder for personer med handicap. Inklusiv idéhæfte til brug af filmen samt en drejebog, der inspirerer til at gå i dialog.

- På tegnsprog
- På let dansk – oversat til tegnsprog

Versionerne er udgivet af Social- og Integrationsministeriet og kan downloades eller bestilles på ministeriets hjemmeside: www.sm.dk.

Demokratiske deltagelsesmetoder

Find gode råd i ”Guiden / til demokratiske deltagelsesmetoder” om planlægning af:

- Borgermøder
- Dialogmøder
- Idé og fremtidsværksted
- Fokusgrupper
- Elektroniske borgerpaneler

Find guiden og yderligere information i Værktøjet til politikformuleringsprocesser på:

www.handicapmainstreaming.dk

Forumteater som oplæg til debat

Odense Kommune har debatteret kommunens handicappolitik gennem bl.a. dialogmøder med personer med et handicap og pårørende samt fagpersoner og interesseorganisationer. Ved møderne opførte skuespillere dilemmaer, som personer med handicap har oplevet i

arbejdslivet, hjemmelivet og fritidslivet. Forumteateret fungerede som et redskab til at give de fremmødte indblik i de udfordringer, som personer med et handicap står over for. Forumteater gav således et meget konkret udgangspunkt for debat.

Letlæst tekst

Personer med kognitive funktionsnedsættelser eller læsevanskeligheder kan have brug for en letlæst tekst for at kunne læse og forstå handicappolitikken.

At en tekst er letlæst vil blandt andet sige at:

- Teksten har en logisk opbygning.
- Sproget er klart og enkelt.
- Sætningerne er korte og præcise.

- Indholdet er konkret.
- Svære eller sjældne ord og begreber forklares.
- Skriften er læsevenlig.
- Der er samspil mellem tekst og illustrationer.
- Layoutet er let at overskue.

Find viden om letlæst tekst på:
www.dch.dk

Planlægning af arrangementer

Find gode råd til planlægning af arrangementer for deltagere med særlige behov i folderne:

- ”Baggrundsviden / Om handicap i forhold til planlægning af arrangementer”

- ”Planlægning/ Af arrangementer for deltagere med særlige behov”

Find folderne og yderligere information i Værktøjet til planlægning af arrangementer på:
www.handicapmainstreaming.dk

TID OG FORLØB

Perioden, det tager fra arbejdsgruppen er nedsat, til handicappolitikken er formuleret, afhænger af den enkelte kommunes udgangspunkt og valg af proces. Typisk bruger kommuner et år fra de går i gang til de er færdige på at gennemføre processen med at udarbejde en handicappolitik. Revideringen af en allerede eksisterende handicappolitik tager oftest kortere tid.

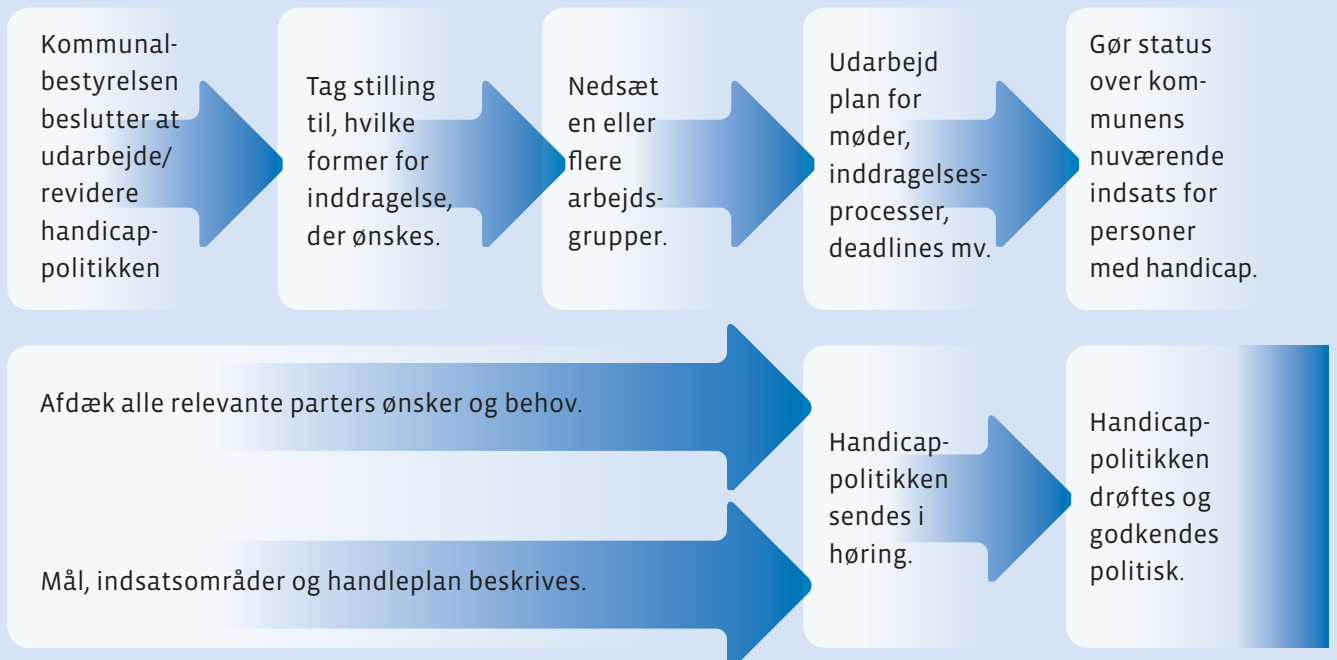

Jeg tror nok, at det samlet tog noget længere tid, end vi havde regnet med (...)

Men det er ikke ment som et hjertesuk, for den tid har været rigtig godt anvendt. Man kommer virkelig i berøring med mange, og man får vendt mange problemstillinger med relevante parter.”

Konsulent i socialforvaltning

Trin ved udarbejdelse / revidering af handicappolitikken

4. GENNEMFØRELSE, OPFØLGNING OG REVIDERING AF HANDICAPPOLITIKKEN

Der er typisk meget fokus på handicappolitikken i udarbejdsfasen. For at sikre at politikken gennemføres, og målene nås, er det vigtigt at denne opmærksomhed fastholdes.

Grundlaget for en effektiv gennemførelse af handicappolitikken afhænger af tydelige mål, ejerskab til politikken, handleplaner og ansvarsfordeling samt en stillingtagen til evt. finansiering af nye indsatser – jf. de forudgående afsnit. Herudover er det væsentligt, at handicappolitikken er synlig og kendt af borgere og ansatte i kommunen, og at der er nogle, som har ansvar for kontinuerligt at koordinere og fastholde opmærksomhed på handicappolitikken. Sidst men ikke mindst er opfølgning og revidering af politikken med til at opretholde opmærksomheden og understøtte, at politikken bliver gennemført. Opfølgning og revidering sikrer desuden, at politikken passer til virkeligheden og er realiserbar.

GENNEMFØRELSE

I lighed med processen med at udarbejde handicappolitikken, er inddragelse af relevante parter internt og eksternt i kommunen også hensigtsmæssig, når handicappolitikken skal føres ud i livet. Eksempelvis kan inddragelse af handicaprådet/personer med handicap kvalificere planlægning og udmøntning af en indsats med viden om, hvilke barrierer og muligheder der er for personer med handicap.

Koordinatorfunktion

Det er hensigtsmæssigt at udpege en person, der koordinerer handicappolitikken og fastholder fokus på gennemførelse af politikken. En sådan funktion understøtter, at handicappolitikken fortsat medtænkes i forhold til kommunens virksomhed, og at viden om politikken løbende formidles til borgere, ansatte og politikere. Denne funktion kan ligge i handicaprådet, i en for-

valtning, eller der kan som i Frederikshavn Kommune være udpeget en koordinator på handicapområdet, som har til opgave at understøtte gennemførelsen af handicappolitikken.

Koordinator, der understøtter gennemførelse af handicappolitikken

Frederikshavns Kommune har ansat en særlig handicapkonsulent, der har til opgave at gennemføre og følge op på handicappolitikken og være det bindende led i kommunens handicapindsatser.

Handicapkonsulenten sikrer desuden tværsektoriel og tværfaglig koordinering både internt og i samarbejdet med organisationer, foreninger og erhvervsliv, samt at der arbejdes med informationsindsatsen på forskellige niveauer. Konsulenten er ressourceperson i forhold til handicaprådet og refererer til centerchefen for Handicap og psykiatri. Stillingen er finansieret af de tre store sektorer i kommunen.

I tilknytning til handicapkonsulenten, er der oprettet et koordineringsteam på tværs af afdelinger og sektorer. Dette består af en række nøglepersoner, som samtidig udgør konsulentens netværk i forvaltninger og afdelinger.

En synlig handicappolitik

Det er nødvendigt, at handicappolitikken er synlig, så både borgere og ansatte i kommunen kan bidrage til, at den bliver gennemført. Hvis politikken skal anvendes som udgangspunkt for løbende drøftelser af problemstillinger og tiltag i kommunen, skal kendskabet til politikken være udbredt. Synlighed er særlig vigtig på handicapområdet, fordi personer med handicap udgør en minoritet, som kan risikere at blive overset.

Synliggørelse af politikken kan bl.a. gøres ved at:

- Udarbejde pixi/læs let-udgave, som kort og enkelt fortæller om politikken i hovedtræk.
- Sende politikken rundt i den kommunale organisation og til handicaporganisationer.
- Bruge handicaprådet som formidlingskanal.
- Sætte handicappolitikken som punkt på byrådsmøde.
- Lægge politikken ud på hjemmesiden i et tilgængeligt format.
- Lægge politikken på biblioteker, på tilbud for personer med handicap mv.
- Medbringe og informere om politikken til relevante arrangementer.
- Afholde temamøder for borgere og ansatte om handicappolitikken.
- Tage ud til erhvervsdrivende, daginstitutioner, skoler, arbejdspladser mv.
- Bruge lokalpressen.

Handicappolitikken i let tilgængeligt format

Flere kommuner har arbejdet med at præsentere handicappolitikken i et let tilgængeligt format, f.eks. Odense Kommune og Rødovre Kommune. Et lettilgængeligt format handler bl.a. om at:

- vælge illustrationer, der understøtter teksten.
- vælge skrifttyper, skriftstørrelse og farver, der er lette at se.
- anvende en funktion, så man kan få teksten læst op på hjemmesiden.
- skrive i et letforståeligt sprog.

Mainstreaming – handicappolitikken som en integreret del af kommunens arbejde

Mainstreaming handler om, at handicappolitikken skal integreres i kommunens arbejde, og at handicap skal tænkes med i alle de forhold, hvor det er relevant. Formålet er at sikre, at personer med handicap opnår lige

muligheder. En måde at understøtte mainstreaming på er, at handicapaspektet indarbejdes i sagsfremstillinger. Eksempelvis kan aspektet indgå som en del af skabelonen til sagsfremstillinger, så der i enhver sag foretages en vurdering af et tiltags konsekvenser for personer med handicap.

Værktøjer til sagsfremstilling mv.

Der er udarbejdet en række konkrete redskaber, der kan være med til at sikre, at handicapaspektet inddrages så tidligt som muligt i alle relevante beslutningsprocesser i kommunen. Bl.a. er der udarbejdet et værktøj til sagsfremstilling.

Find guiden på:
www.handicapmainstreaming.dk

Mainstreaming i kommuner

Guiden til sagsfremstilling er bl.a. anvendt i Middelfart Kommune, hvor en medarbejder i Teknik- og Miljøforvaltningen fortæller, at selve arbejdet med at indarbejde en vurdering af mulige handicapaspekter i sagsfremstillingerne har givet en positiv effekt:

” Der er mange, der tænker mere på handicapaspektet nu, end de gjorde før. Og det gælder ikke kun i de sager, der er kommet på dagsordenen. Det er som om, at det fylder mere i alles bevidsthed.”

www.handicapmainstreaming.dk

I Frederikshavn Kommune har de desuden besluttet, at handicappolitiske konsekvenser indføres i deres dagsordenskabelon.

OPFØLGNING

For at få den størst mulige effekt er det vigtigt, at handicappolitikken er et dynamisk redskab, som løbende justeres. En årlig opfølgning giver anledning til at stoppe op og sikre, at indsatserne gennemføres. Ligeledes kan man vurdere om de mål og indsats, man har valgt, er de rigtige eller mest effektive i forhold til at nå kommunens langsigtede visioner.

Uanset om der er tale om en opfølgning, en evaluering eller en revidering, er det også her afgørende, at de relevante aktører inddrages.

Opfølgning på handicappolitikken

I en årlig opfølgning er det en god ide at have særligt fokus på indsatsernes effekt for borgerne, og om de enkelte indsats er med til at indfri handicappolitikens overordnede formål. Nedenstående spørgsmål kan hjælpe ved opfølgningen:

- Hvor langt er vi kommet i forhold til gennemførelse af indsatserne?
- Hvilken forskel gør indsatsen på nuværende tidspunkt for borgerne?
- Hvem har gavn af indsatsen?

- Hvor mange har indsatsen en betydning for?
- Hvad er opfattelsen af indsatsen?
- Hvordan ser effekten af indsatsen ud i forhold til handicapkonventionens generelle principper (artikel 3)?
- Er der behov for justering af indsatsen? F.eks. så initiativerne bliver mere konkrete, eller at politikken i højere grad synliggøres.

Skema til statusberetninger i Frederikshavn kommune

I Frederikshavn Kommune modtager alle ansvarlige forvaltninger forud for et årligt statusmøde et skema til indrapportering af status på de enkelte initiativer. I skemaet beskrives formål og delmål med de forskellige indsatsområder og herunder de konkrete initiativer. Under hvert initiativ er der indsat en dialogboks, hvor

forvaltningerne skal beskrive status på området. De forskellige kommentarer samles i en statusrapport, som bliver afleveret til handicaprådet.

Uddrag fra skema til rapportering af status i Frederikshavn Kommune på næste side:

1. Mulighed for boliger efter behov

Målsætning:

Mennesker med handicap i Frederikshavn Kommune skal have mulighed for at bo i en bolig, der imødekommer personens særlige behov. Boliger og botilbud til handicappede skal være i konstant udvikling i forhold til de behov den enkelte oplever. Boligforholdene skal tilpasses den enkeltes behov – enten ved tilpasning af eksisterende bolig, ved flytning til en anden bolig, der kan opfylde behovene eller ved tilpasning af botilbud.

Delmål:

- At Frederikshavn Kommune yder hjælp til indretning af boligen, når indretningen er nødvendig for at gøre denne bedre egnet som opholdssted for borgeren.
- At hjælp til boligindretning ydes for at kunne afhjælpe eller mindske de boligmæssige ulemper ved ophold i hjemmet.
- At alle handicappede borgere i Frederikshavn Kommune med behov for et kommunalt botilbud tilbydes en høj boligstandard.
- At viften af boligtilbud til handicappede borgere i Frederikshavn Kommune er i en løbende udvikling, som betyder at de tilpasses målgruppernes behov.

Initiativer

1. I 2008 og 2009 iværksætter Frederikshavn Kommune et udviklingsarbejde med fokus på bofællesskaberne på voksen-handicapområdet.

Kommentar:

2. Botilbudet Mariested for sindslidende ombygges, således boligerne fremstår tidssvarende og med høj boligstandard.

Kommentar:

3. Frederikshavn Kommune etablerer 12 boliger til borgere med senhjerneske.

Kommentar:

4. Socialpsykiatrien og Handicapafdelingen yder bostøtte i eget hjem til handicappede.

Kommentar:

Vil-gerne – initiativer

5. Etablering af "Oldekoller" for ældre udviklingshæmmede.

Kommentar:

6. Projekt om involvering af yngre handicappede med hinanden – skabe "erstatningsfamilier" i små bo-enheder, for at skabe trykthed hjemmefra og aflaste familien.

Kommentar:

REVIDERING

Handicappolitikken tages typisk op til revision hver fjerde år – ofte i forbindelse med nedsættelse af en ny kommunalbestyrelse. I revisionen af politikken sættes et særligt fokus på de langsigtede mål. Måske er der behov for en justering af de eksisterende mål. Måske har kommunen allerede nået sine mål og vil i den næste periode vægte nogle andre. Eller måske ønsker kommunalbestyrelsen at prioritere nye mål.

Revisionsprocessen strækker sig typisk over kortere tid, men minder ellers på mange måder om den proces, kommunen skal

igennem, når handicappolitikken formuleres første gang. Det vil sige, at der udpeges en arbejdsgruppe og tages beslutning om, hvilke inddragelsesprocesser man ønsker at anvende. Som del af processen indhentes viden om, hvilken effekt den nuværende politik har haft, hvad der har fungeret efter hensigten, og hvor der med fordel kan ske ændringer. Denne proces er lige så vigtig som ved udarbejdelsen af handicappolitikken den første gang, jf. foregående afsnits pointer om inddragelse, ejerskab og opmærksomhed.

FIND MERE VIDEN

www.dch.dk

Det Centrale Handicapråds hjemmeside. Find viden om handicapkonventionen og FN's standardregler.

Her kan handicapkonventionen bestilles i en trykt udgave.

Find også her publikationerne:

Kommunale handicappolitikker – vision og redskab
Center for Ligebehandling af Handicappede, 2010.

Fra papir til praksis. Gode eksempler og idéer til en kommunal handicappolitik.
Center for Ligebehandling af Handicappede, 2007.

www.handicap.dk

Danske Handicaporganisationers hjemmeside. Indeholder oversigt over kommunale handicappolitikker.

Find også her publikationen:

Kommunale handicappolitikker. Inspirationsmateriale til udformning af handicappolitikken i kommunerne.
Danske Handicaporganisationer, 2007.

www.handicapkonvention.dk

Institut for Menneskerettigheders hjemmeside. Find her instituttets viden om og fortolkning af handicapkonventionen.

www.handicapmainstreaming.dk

Indeholder værktøjer til at integrere handicapaspektet i de kommunale forvaltninger.

www.sm.dk

Social- og Integrationsministeriets hjemmeside. Indeholder viden om handicapkonventionen og dansk handicappolitik.

Find også her publikationerne:

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap og tillægsprotokol.

Handicapkonventionen i en række forskellige versioner:

- På let dansk.
- På film – fem eksempler på rettigheder for personer med handicap. Inklusiv idéhæfte til brug af filmen og drejebog, der inspirerer til at gå i dialog.
- På tegnsprog.
- På let dansk – oversat til tegnsprog.

Socialstyrelsen

Edisonsvej 18

5000 Odense C

info@servicestyrelsen.dk

www.servicestyrelsen.dk